Vlaams Parlement

636 (2020-2021) – Nr. 1
ingediend op 5 februari 2021 (2020-2021)

Voorstel van resolutie

van Adeline Blancquaert, Anke Van dermeersch, Wim Verheyden en Chris Janssens

over de aanpak van stalking

verzendcode: FIN

TOELICHTING

Stalking is een complex fenomeen dat een geïntegreerde en specifieke aanpak vereist. Er zijn verschillende definities van stalking terug te vinden in de wetenschappelijke literatuur. Als overkoepelende term wordt stalking gebruikt voor het herhaaldelijk en doelgericht lastigvallen van concrete personen. Het element van herhaling is daarbij doorslaggevend. Volgens Anne Groenen (2006) komen de volgende drie elementen vaak terug in definities van stalking:

1° een herhalend patroon van ongewenste gedragingen;
2° gericht tegen een specifieke persoon;
3° de angst of een ernstige verstoring van de rust die de gestalkte persoon ervaart door de ongewenste gedragingen.

Bij die ongewenste gedragingen kan bijvoorbeeld ook het achterlaten van ongewenste geschenken en berichten horen of het achtervolgen of opwachten van de gestalkte persoon, maar ook agressiever gedrag is mogelijk.

Het subjectieve aspect van stalking bemoeilijkt een eenduidig juridisch kader ter bestrijding van het fenomeen. Het slachtoffer zelf bepaalt of er een bepaalde grens is overschreden of niet. Het is daarbij cruciaal dat het slachtoffer zelf angst ervaart. Daarnaast verloopt de verzameling van bewijsmateriaal ook moeizaam en vaak is er sprake van te weinig bewijsmateriaal waardoor de zaak geseponeerd wordt.

In België zijn er in elk jaar rond de 22.000 aangiftes van belaging, zo blijkt uit cijfers van de federale politie. Dat komt door de ruime wettelijke invulling van belaging in België. Stalking is bijgevolg wel degelijk een groot probleem dat absoluut aangepakt moet worden.

Slachtoffers van stalking zijn vaker vrouwen dan mannen, zo blijkt uit slachtofferbevragingen. Stalking kan verregaande gevolgen hebben voor het slachtoffer. Die gevolgen kunnen zich volgens de Stichting Anti Stalking Anti Mobbing (SASAM) uiten op zowel psychisch, fysiek als materieel vlak. Door de continue dreiging die slachtoffers van stalking ervaren, kunnen ze een angststoornis ontwikkelen als gevolg van de opeenvolging aan traumatische ervaringen. De slachtoffers kunnen daardoor onder andere flashbacks en paniekaanvallen ontwikkelen. De belager kan er ook in slagen om de omgeving van het slachtoffer tegen die persoon op te zetten. Ook gebeurt het dat het slachtoffer uit angst om de stalker tegen te komen bepaalde plaatsen gaat vermijden. Die psychosomatische klachten zijn soms dermate ernstig dat slachtoffers al dan niet noodgedwongen in de psychische hulpverlening belanden.

Het slachtoffer kan ook fysieke gevolgen ervaren, zowel rechtstreeks door de uitoefening van fysiek geweld, als onrechtstreeks als gevolg van continue stress in de vorm van slaap- en eetproblemen.

Een laatste soort gevolgen dat het slachtoffer kan ervaren, zijn materiële en financiële gevolgen. Het kan gaan om medische kosten als gevolg van het fysieke en psychische geweld dat de belager heeft uitgeoefend. Als slachtoffers een gerechtelijke procedure opstarten tegen hun belager, zullen ze ook juridische kosten moeten betalen. Ook slachtoffers die uit angst voor hun belager verhuizen, zullen de kosten daarvoor zelf moeten dragen.

Samengevat kan stalking de meest uiteenlopende negatieve en verregaande gevolgen voor het slachtoffer hebben. Soms zit er voor slachtoffers niets anders op dan hun levensstijl drastisch te veranderen om aan hun belager te ontkomen.

Wat de daders betreft, zijn er verschillende typologieën voorhanden. In de vakliteratuur wordt vaak gefocust op de motivatie van de dader en de relatie tussen dader en slachtoffer. Mullen, Pathé, Purcell & Stuart (1999) onderscheiden de volgende vijf categorieën van daders:

1° de afgewezen stalker is meestal een ex-partner die er alles aan wil doen om de relatie te herstellen. Het risico op fysiek geweld wordt bij deze groep erg hoog geschat. Therapie zou vooral moeten focussen op het loslaten van de partner en het aanleren van sociale vaardigheden;

2° de intimiteitszoekende stalker is vooral op zoek naar een liefdesrelatie. Het stalken zelf wordt gezien als een manier om de ander voor zich te winnen. De kans op geweld wordt laag ingeschat bij deze stalker. De behandeling moet zich vooral richten op de onderliggende problematiek;

3° de incompetente versierder wordt gekenmerkt door zwakke sociale vaardigheden. Dit type stalker is onbekwaam in het versieren van een ander, maar is er zich wel van bewust dat de liefde niet wederzijds is. De behandeling is gericht op het aanleren van sociale vaardigheden en focust op de pathologie;

4° de rancuneuze stalker koestert wraakgevoelens tegenover de maatschappij of tegenover een welbepaalde persoon. Deze stalkers zien zichzelf als slachtoffer en zijn op zoek naar rechtvaardiging voor het hun aangedane leed. Ze reageren vaak negatief op therapie omdat ze zo overtuigd zijn van hun eigen gelijk;

5° bij de jagende stalker is stalking vaak een eerste stap naar het plegen van een seksueel delict. De kans op geweld is bij deze groep dan ook bijzonder hoog. De behandeling moet gericht zijn op het aanleren van seksuele en sociale vaardigheden, en moet gecombineerd worden met gerechtelijke opvolging.

Die vijf categorieën zijn niet exhaustief en kunnen met elkaar overlappen. Naargelang de motivatie van de stalker verandert, kan ook de categorie waartoe die behoort veranderen.

Stalking kan gepaard gaan met andere strafbare feiten en ander grensoverschrijdend gedrag. Het is dan ook belangrijk om aandachtig te zijn zodat escalatie van geweld vermeden wordt. Of de stalker daadwerkelijk overgaat tot geweld, is afhankelijk van verschillende factoren, waaronder de persoonlijkheid van de dader, de specifieke context en de motivatie van het gedrag. Daarbij is het moeilijk om in te schatten of een stalker daadwerkelijk over zal gaan tot het plegen van geweld. Wetenschappers en mensen op het werkveld zijn het erover eens dat er nog geen behandelprogramma's bestaan die effectief zijn. Het is noodzakelijk dat er bij de behandeling van daders gefocust wordt op de risicofactoren, en dan vooral op de dynamische risicofactoren. Daarop inspelen kan de kans op fysiek geweld verkleinen en dus zorgen voor een betere bescherming van het slachtoffer. Stalkers hebben vaak moeite met probleeminzicht en zijn weinig vatbaar voor therapie. In die situaties is het dan ook moeilijk om in te staan voor de veiligheid van slachtoffers.

Huidig kader voor de aanpak van stalking

In België dateert de eerste antistalkingswet van 1998. Stalking valt in de wet onder 'belaging'. In artikel 422bis van het Strafwetboek staat het volgende: "Hij die een persoon heeft belaagd terwijl hij wist of had moeten weten dat hij door zijn gedrag de rust van die bewuste persoon ernstig zou verstoren, wordt gestraft met gevangenisstraf van vijftien dagen tot twee jaar en met geldboete van vijftig [euro] tot driehonderd [euro] of met een van die straffen alleen." Die wet zorgt ervoor dat slachtoffers meer rechten krijgen en beter beschermd zijn. Sinds 2016 is belaging ook geen klachtmisdrijf meer. Stalking kan bij de politie gemeld worden zonder dat een klacht wordt neergelegd. Daarbij kan de politie eerst een waarschuwing geven aan de stalker, waarna het stalken mogelijk stopt.

Vaak wordt er bij stalking doorverwezen naar de Family Justice Centers die het probleem verder volgen. Die doorverwijzing is een goed initiatief, maar een meer specifieke aanpak voor stalking is nodig. Stalking gaat immers niet altijd om partner- en familiaal geweld, zoals blijkt uit het antwoord op een parlementaire vraag van Katleen Bury aan minister Annelies Verlinden (*Schriftelijke vragen*, Kamer 2020-21, nr. 40, aan minister Verlinden). In 2019 heeft de politie 525 feiten van belaging geregistreerd waarbij de dader geen familie van het slachtoffer was.

Slachtoffers van levensbedreigende stalking door een ex-partner kunnen sinds juni 2019 overeenkomstig de ministeriële omzendbrief van 29 mei 2019 contact opnemen met de hulpdiensten via een mobiele alarmknop. Die knop is via bluetooth verbonden met de 112-app op hun smartphone. Als ze de knop indrukken, wordt automatisch contact opgenomen met het Communicatie- en Informatiecentrum (CIC) van de politie. De oproep vermeldt duidelijk dat het om een stalkingalarm gaat. Het CIC stuurt onmiddellijk een interventieploeg van de politie ter plaatse. Dat team ontvangt alle informatie die over het stalkingdossier werd opgeslagen in het systeem, zodat het snel en efficiënt kan optreden. Momenteel wordt er in Gent geëxperimenteerd met een applicatie: een mobiel alarm voor slachtoffers van levensbedreigende stalking door een ex-partner. Die applicatie wordt gevolgd door een werkgroep. De Vlaamse minister van Justitie gaf aan met de ontwikkeling van nieuwe initiatieven te willen wachten tot na de evaluatie van de verschillende projecten op het werkveld.

De indieners van dit voorstel van resolutie vragen aan de Vlaamse Regering om meteen werk te maken van een daadkrachtige aanpak van deze problematiek zodat enerzijds nieuwe slachtoffers worden voorkomen, en anderzijds een betere en gepaste begeleiding wordt geboden aan zowel de slachtoffers van belaging, als aan de daders die zich aan dat misdrijf schuldig maken.

Adeline BLANCQUAERT
Anke VAN DERMEERSCH
Wim VERHEYDEN
Chris JANSSENS

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

– gelet op:
  1° het feit dat stalking een complex fenomeen is;
  2° het feit dat stalking ernstige fysieke, mentale en materiële gevolgen voor het slachtoffer kan hebben;
  3° de vaststelling dat er elk jaar ongeveer 22.000 mensen slachtoffer worden van stalking;
  4° de vaststelling dat de drempel om aangifte van stalking te doen nog steeds zeer hoog is;
  5° het feit dat de helft van de daders geen ex-partners zijn;
  6° de grote regionale verschillen in de aanpak van stalking;

– overwegende dat:
  1° de registratiesystemen van de Family Justice Centers (FJC's) het momenteel niet mogelijk maken om het aantal dossiers rond stalking te registreren;
  2° er momenteel geen specifieke behandelprogramma's voor stalkers beschikbaar zijn;
  3° specifieke behandelprogramma's voor stalkers toekomstige slachtoffers kunnen vermijden;
  4° de Antistalkingswet al van 1998 dateert;

– vraagt aan de Vlaamse Regering om:
  1° samen met de Federale Regering stappen te zetten om de politie en het gerecht te sensibiliseren om slachtoffers en daders op te volgen;
  2° de Federale Regering ertoe aan te sporen het stalkingsalarm te evalueren;
  3° de nodige stappen te zetten om een effectief behandelprogramma voor daders van stalking uit te werken;
  4° de nodige initiatieven te nemen om de Antistalkingswet te (laten) evalueren;
  5° initiatieven te nemen om de aangiftebereidheid te verhogen;
  6° initiatieven te nemen om een werkgroep op te starten die het gebruik van een slachtofferapplicatie onderzoekt;
  7° de registratiesystemen bij de FJC's te optimaliseren zodat dossiers rond stalking geregistreerd kunnen worden en de overheid op die manier over duidelijke data beschikt om een efficiënt stalkingsbeleid te voeren;
  8° in overleg te gaan met de Federale Regering om te komen tot een geïntegreerde aanpak rond stalking.

Adeline BLANCQUAERT
Anke VAN DERMEERSCH
Wim VERHEYDEN
Chris JANSSENS